

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

Izhaja vsakega 10. in 25. dne meseca, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 kron

Dopise je pošiljati uređništvo »Občinska Uprava« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani

Cena oglasom je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Izpremema občinskega in občinskega volilnega reda.

Eden izmed najvažnejših nujnih predlogov, ki so se stavili v zadnjem zasedanju kranjskega deželnega zbora — in ki bo de za avtonomno upravo občin najdalekosežnejega pomena, je nujni predlog pod gorenjim naslovom, ki ga je stavil v deželnem zboru deželni poslanec in odbornik dr. Pegan.

Dasi bi radi doslovno priobčili temeljita izvajanja v svojem listu, ne moremo tega storiti z ozirom na tesno odmerjeni prostor. — Vendar pa bodemo — kolikor mogoče — podali glavne misli vtemeljevanja nujnega predloga. — V to se čutimo obvezane, ker je ravno naš list poklican, da seznanja svoje čitatelje, zlasti občinske funkcionarje z vprašanji, ki se tičejo v prvi vrsti in sploh le njihovega delokroga. —

Vtemeljujoč nujnost predloga je izvajal g. dr. Pegan sledeče:

(Po kratkem uvodu): »Jaz mislim visoka zbornica, da je vsak izmed nas prepričan, da je naš občinski red in občinski volilni red tako zaostal za občinskimi redi vseh drugih kronovin, da neobhodno zahteva spremembe, zahteva remédure, zahteva reforme. — O nujnosti veliko govoriti, bi bilo — mislim — toliko, kakor nositi vodo v Savo. — Jaz mislim, da tiči nujnost oziroma razlog za nujnost že v tem, da se je, kakor je rekel načelnik naše stranke, ko je utemeljeval prvi nujni predlog, da se je namreč to šlamparijo že predaleč okrog vlačilo in jo trpelo. — Nujno je torej potreba izprememe občinskega reda in občinskega volilnega reda, in jaz mislim, da ste vsi prepričani, da ta stari oklep iz fevdalnih časov današnjim razmeram nič več ne ugaja —

Kako naj se danes občine razvijajo v tem starem oklepu?

Pomisliti je le treba, kdaj se je delal ta občinski red in kdaj občinski volilni red, in takoj se vidi, da današnjim razmeram ne more več ustrezati, da občine v okviru teh starih postav ne morejo stopiti nikamor, ne na eno, ne na drugo stran. —

Glavno načelo je posplošenje volilne pravice. — Napaka bi bila, če bi naenkrat zahtevali splošno in enako volilno pravico. — Volilna pravica v občinah se mora razširiti po načelu, ki je obveljalo za državni zbor: Vsakdo, ki danes konsumira in ima interes na občinskem gospodarstvu, mora imeti tudi pravico sodelovati v občini.

Drugič zahtevamo tajnost. — Pri javni volitvi je vsak kontroliral drugega in marsikdo je od volitve izostal, ker ni imel poguma priznati svojega prepričanja. — Povem, da je naš ideal, da obvelja princip enakosti tudi tukaj, kakor bomo enakost volilne pravice zahtevali za deželni zbor. Kar smo zahtevali in kar je obveljalo za državni zbor, bomo zahtevali tudi za deželni zbor in bomo zahtevali tudi za občine. Zadovoljujemo se za danes s splošno in tajno volilno pravico. — Enako pa bomo zahtevali takrat, ko pride primeren čas za to. —

Drugo načelo je demokracija občinske uprave. — Jaz mislim — in tudi gospod deželni predsednik, gospod zastopnik politične oblasti v deželi mi bo to priznal, — da je danes ingerenca (upliv) političnih oblasti na občinsko upravo tudi v lastnem delokrogu veliko prevelika, da je danes upliv političnih oblasti tako velik, da zavira avtonomno delovanje občin tako daleč, da danes po večini naši občinski zastopniki ne vedo, da je deželni odbor prav za-

prav njih prvi gospodar — in mislijo, da imata sploh samo okrajni glavar in deželna vlada pravico jih nadzirati, — češ kaj bo deželni odbor! —

V resnici pa je v zakonu utemeljena pravna pravica deželnega odbora; ampak izvršitev tega zakona in besedilo je takšno, da ni mogoče več pod temi razmerami delovati in z njimi ustrpeti. — Omenjam na primer, da ima danes okrajni glavar pravico sklicati občinsko sejo, kadar se mu zljubi; to je ironija, ne pa avtonomija; tiranija je še boljši izraz in to je posebno pri nas, v naši deželi tem občutljiveje, ker je vladni upliv pri nas vse drugačen, kakor v nemških deželah. — Pri nas pri vsakem koraku, kakor se le zgane, občino takoj drži politična oblast. — Spominjam le na ukaze vlade in okrajnih glavarstev na naše občine glede krajevnih napisov.

Hočem le toliko povdarjati, da občine nimajo niti toliko pravice, da bi take in enake odredbe, do katerih okrajna glavarstva nikake pravice nimajo, preprečile. — Tudi notranje poslovanje naših občin je tako, da se ne morejo razvijati in povzdigniti. —

Naše občine nimajo sredstev, da bi županstva in tajništva povzdignile; one ne vedo, komu so podrejene in ne morejo sploh nič uspešnega napraviti vsled notranje konstitucije; nobena socialna naloga se jim ne more posrečiti, ker tiči naš občinski red v tistem starinskem oklepu, ki bi se ga najbolje spravilo v naš deželni muzej. — Treba je demokratizirati občinsko upravo. — Če se ne bo skrbelo za to, da gre kolo naprej, nas bo strlo.

Tretje načelo je pa to, da so omogoči redno delovanje in konstituiranje občinskih odborov na ta način, da se onemogoči vsaka občinska obstrukcija. — Mi moramo imeti občinske zastope tako urejene z volilnim redom, da imajo garancijo za obstoj parlamentarnega delovanja, za katero je predvsem potrebno tudi to, da dotična stranka, ki ima v občini večino, — tudi resnično vlada, ne pa manjšina, ktera danes faktično odločuje. — Zato naj se glasuje za nujnost in tudi za meritum predloga. —

Na izvajanja nekega govornika odgovoril je dr. Pegan, da mu je hvaležen, da je povdarjal nekatere hibe občinskega volilnega reda, da pa ima povedati še več stvari, o katerih bi se dalo govoriti. — Kar se tiče virilistov in častnih članov, omeni, da so bili vedno v kvar eni stranki. — Gradiva ima še mnogo za tam, kamor spada, za odsek in za čas, kadar pride stvar iz odseka.

Potem, ko je sklepal ustavni odsek o tem nujnem predlogu, je stavil predlog, ki se glasi:

»Naroča se deželnemu odboru, naj izdela zakonski načrt občinskega volilnega reda po na-

čelih posplošenja volilne pravice, demokratizacije občinske uprave in onemogočenja obstrukcije.«

Med tem je prišla na deželni zbor peticijska od strokovnega društva delavstva Kranjske industrijske družbe na Savi, ki prosi, da deželni zbor skleni tajno volitev za občinska zastopstva. — Sklenilo se je o tej peticiji razpravljati obenem z nujnim predlogom.

Tu je stavitelj nujnega predloga, obenem poročevalec dr. Pegan v meritorni debati govoril sledeče, kar priobčujemo v odlomkih:

„Gre se nam za trovrstno spremembo občinskega reda. — Nam je na tem, da se volilna pravica posploši, potem da se občinska uprava demokratizuje in pa da se onemogoči kvarna obstrukcija v občinskih zastopih, kakoršna se je pojavila v zadnjem desetletju. —

Tam kjer se gre za lokalne razmere, je najtežavneje. — Tam, kjer se gre za boj proti vladi, tam se ne bojimo in smo pripravljeni za boj nasproti velikim faktorjem, ki tako lahko drug ob drugega tréijo. — Tam pa v malih mejah je stališče jako težavno in zato je naša dolžnost, da stvar tukaj kolikor mogoče najbolje popravimo in spravimo korekture v zakon. —

Mi si torej mislimo remeduro in si želimo popravljenje občinskega reda in občinskega volilnega reda v treh ozirih.

V prvi vrsti nam je na misli posplošenje volilne pravice. — Jaz mislim, da so vse tri stranke zbornice precej edine, vsaj v bistvu edine. —

Udeleženi so danes pri občinski upravi tisti, ki plačujejo direktne davke. — Jaz sem že ob utemeljevanju nujnosti svojega predloga omenil, da plačujejo davke, četudi indirektne, tudi še drugi ljudje, ki so pa danes od občinske uprave izključeni in ta indirektni davek plačuje danes vsak, ki je in pije. — Tudi to so samoupravni državljani in tudi tem moramo priskrbeti volilno pravico.

Oskrbela se jim je za državni zbor, oskrbela se jim je za deželni zbor in oskrbeti se jim mora tudi za občinski zastop. — Danes imamo maso pri občinah, ki je, kar se tiče upravljanja občinskega premoženja — brezpravna. — Vsi bomo radi priznali, da morajo tudi ti priti do ingerence, do veljave, do moči.

Pusti naj se danes obstoječe volilstvo, da voli v občinski zastop, pusti naj se tudi razredno zastopstvo, ampak mi moramo dobiti eden razred za tiste, ki dosedaj še niso imeli volilne pravice, bodisi da je tretji, četrti ali peti razred, da bodo imeli pravico voliti v numerično enakih razredih.

Danes se iz demokratičnega stališča ne more več reči: kdor več plačuje, ima več pravice, kdor

manj plačuje, ima manj pravice, kakor drugi. — Kolikor mogoče, naj pa so vsi razredi numerično enaki. —

Glede pospeševanja: To razumem tako, da se namreč volitve določijo tako in ob takem času, da bo kolikor mogoče vsem občinarjem se vdeležiti volitev. —

Kar se tiče *avtonomije občinske uprave* — sem že, ko sem utemeljeval svoj nujni predlog — povedal, da spada pod eno prvih načel, katero naj vodi deželni odbor pri sestavi zakonskega načrta o spremembi občinskega reda in občinskega volilnega reda, spada *načelo utesnitve državnega nadzorstva nad občinami*.

To kar imamo danes, to ni avtonomno, to je karikatura avtonomije. — V čem so občine avtonomne, vprašam? Ali nimamo državnih oblasti, ki lahko sistirajo vsak ukrep župana in lahko sistirajo vsak sklep občinskega odbora v lastnem delokrogu občine in nasproti volji občinskega in deželnega odbora. — Te državne oblasti, to so politične oblasti.

Če hočemo napraviti naše občinske odbore avtonomne, potem pravim:

Proč s tisto roko, ki vsak avtonomni korak naših občin utesnuje in onemogočuje!

Par zgledov:

Po § 28 ima občina v lastnem delokrogu, — povdarjam v *lastnem delokrogu* — breme, ne pravice, ampak breme, da skrbi za osebno varnost ljudi in premoženja. — Kaj je ta določba vredna? — Toliko kot nič! Zadnji odstavek tega § je pa tisti, ki občini vse tiste pravice zopet vzame: »država iz višjih ozirov po posameznih občinah nekatera opravila« — — kaj so zopet ta »nekatera« opravila, — to so zopet lahko tudi vsa — — »krajnega nadzorstva ali redarstva lahko po zakonu izroči posebnim svojim ljudem«.

Kaj pa še ostane potem občini od avtonomije? — Občina nima pravice interpretirati ali določati, kaj spada pod „višje ozire“ in katera opravila se smejo odvzeti in končno pridemo do tega, da smejo politične oblasti občinam vzeti kratkoročno vse. — To je jako važen faktor in kaj potem še občini ostane od avtonomije? — § 38 obč. reda pravi: „občinski odbor je dolžan svojo misel povedati, če to politična okrajna oblast zahteva“.

Največkrat zahteva politična okrajna oblast mnenje občine takrat, kadar se gre za podeljevanje koncesij.

V obrtnem redu se glasi po smislu, da se ima pri podeljevanju koncesij ravnati politična okrajna oblast po mnenju občinskega odbora, — a se ga ne drže. — Občinski zastop odda svoje mnenje. — Pa kaj napravi okrajno glavarstvo? — Vpraša c. kr. žandarmerijo in tista c. kr. žandarmerija odločuje danes o tem, ali naj se komu

koncesijo podeli ali ne. — Vlada naj skrbi, da se obrtni red spremeni in naj nič več ne nadleguje občin po nepotrebnem, ali pa naj pusti povpraševanja žandarmerije. Tega si ne bomo več pustili dopasti. — Če ni mnenje občin merodajno, potem jih tudi ni treba molestirati.

Torej upliv politične gosposke na občine je veliko prevelik, veliko premočan in zato ga je na vsak način treba omejiti.

Saj se je že zgodilo, da je kdo žandarja podkupil in ta je dobil potem koncesijo. — Tega mora biti enkrat konec in mi protestujemo v interesu avtonomije občin proti temu, da bi se še nadalje vpraševalo žandarje za njih mnenje, ker to ni nikjer utemeljeno v postavi.

§ 41 pravi, da ima gospod okrajni glavar pravico sklicati sejo, kadar se mu zdi, ker vedo, da je vendar še ena inštanca tukaj, deželni odbor namreč, ampak v zakonu je določba in jaz mislim, da ste vsi zato, da se črta. — Dalje § 54.

To je glavni kuratelni paragraf za naše občine, ki določa, da more politična gosposka izvršitev sklepa občinskega odbora vstaviti.

Tedaj okrajni glavar sme to storiti na lastno roko!

Občinski odbor ima seveda prostost, da gre svojo instančno pot, ampak to traja lahko tri, štiri ali pa še več let, — in tako se lahko zavlačijo važna, na primer važna socijalna vprašanja leta in leta, dokler se zdi gospodi pri c. kr. deželni vladi ali pri ministerstvu primerno izdati rešitev. — —

Kuratela, ki jo določa današnji občinski red, se ne razteza samo na občine in na občinske odbore, ampak sega veliko dalje in tukaj je vzrok, zakaj bomo morali z vso odločnostjo zahtevati remedure. — § 79 obsega naravnost kuratelo politične oblasti nad deželnim odborom. — (Tiče se dovoljenja pobiranja naklad.) —

Kar se tiče ljudskega gospodarstva, stoji vendar deželni odbor nad vlado. — Če se noče ohraniti take karikature avtonomije pri občinah in pri najvišji avtonomni oblasti v deželi, ki ima nad seboj samo še upravno sodišče, potem mora biti občinski red drugačen kakor je danes, ali pa ga naj sploh ne bo.

Po drugih kronovinah imajo politične in okrajne oblasti čisto drugačen značaj, kakor pri nas. Pri nas vlada niti tako daleč nima spoštovanja do avtonomnih korporacij, da bi se držala jasno pisane postave našega vladarja. — Poglejmo na strani 89 in 90. Tam je jasno s cesarsko odločbo potrjena določba, da je deželna barva vojvodinje Kranjske belo-modro-rdeča in danes si upa vlada našo deželno zastavo za vsemi drugimi zapostaviti na ta način, da je ob slavnostnih prilikah niti ne dá razobesiti na svojem poslopju samo za to ne, ker se krijejo barve z našimi na-

rodnimi. — Tega zaničevanja si ne bomo mogli več pustiti dopasti, ampak mi bomo zahtevali, da se avtonomija dežele vsaj v toliko upošteva, da bo deželna vlada na svojem posloplju izobešala ob stavnostnih prilikah tudi našo od cesarja potrjeno Kranjsko trobojnico. —

Pri demokratizaciji naše občinske uprave imamo še več drugih nalog, ktere naj izvrši z zakonskim načrtom deželni odbor, namreč v tistem razmerju, kakor se bo morala izožiti veljava in vpliv političnih oblasti in deželne vlade na občine, v tisti meri se mora razširiti ugled edino poklicanega avtonomnega faktorja nad občino. — deželnega odbora. — Nadzorstvo naj ima avtonomna oblast, sicer je vsa avtonomija šla po vodi. —

Jaz sem za najširšo avtonomijo občin. — Če hočemo avtonomijo občin, jo moramo tudi varovati ali pa pošljimo župane domov. — Ako se oziramo na sosedne kronovine — vidimo, da so se tam že odpravili različni privilegiji. Tako mora biti tudi nam v prvi vrsti na tem, da se odpravijo virilisti, da se odpravi oziroma omeji časno občanstvo, da se pravilno določi čas občinskih sej. —

Virilisti niso opravičeni nikjer, to je samo ostanek iz prejšnjega stoletja.

Interesno zastopstvo ali razredno zastopstvo v občinah bo ostalo dalje, ampak to interesno zastopstvo ne sme iti tako daleč, da bi vpliv izključeval vpliv vseh drugih.

Za svojo osebo pa ne bi hotel popolnoma izključiti častnih občanov. Na vsak način pa sem za to, da vsaj odpravimo privilegirano pravico častnih občanov, da volijo v prvem razredu. — Na Štajerskem volijo častni občani v tretjem razredu in komur je v resnici za ljudski blagor, ta bo gotovo ravnokotno delal v korist ljudstvu, naj potem voli v prvem ali pa tretjem razredu.

Končno bo treba nekaterih novih določb, ki bodo dale občinam možnost za socijalno delo.

Danes tiče občine v takem oklepu, da jim je onemogočeno vsako delo na socijalnem polju. — Ali imamo občin, ki bi se mogle ponašati, da so kaj storile glede delavstva, glede stanovanjskega vprašanja delavcev? — Ali imamo občin, ki bi se mogle ponašati, da so kaj storile za pospeševanje prometa, za investicije, ki bi prišle prihodnjim generacijam v korist in za tako porazdelitev troškov, da se bremena za dotične investicije porazdele tudi na prihodnje generacije. — Izvzel bi k večjemu Ljubljano, ki pa ne spada pod ta občinski zakon.

Mi rabimo postavnih določb, da damo občinam prostost gibanja in dihanja in možnost za delovanje na socijalnem polju, sicer bodo odrevenele tako, da jih lahko že naprej priporočimo muzealnemu kustosu.

Glede tretjega načela, namreč glede onemogočenja obstrukcije, mislim, da je potrebno, da spremenimo dotično zakonsko določbo na tak način, kakor je to storil goriški deželni zbor.

Nekaj se mora tu napraviti, to je vsakomur jasno, da se odpravi obstrukcija v občinskih zastopih.

Občinski red na Goriškem je tako sestavljen, da je naravnost izključena vsaka obstrukcija.

Če kaka stranka obstruira, pripadejo mandati obstrukcionistov nasprotni stranki. —

To je v glavnih potezah vtemeljevanje predloga nujnosti glede spremembe občinskega reda in občinskega volilnega reda, kateri bo dal, če se izvrši, našim občinam možnost in nov pogoj razvoja, ki ga brez dvoma želimo vsi brez razlike.

Občina z ozirom na protialkoholno gibanje.

Povsem opravičeno je, če se v svojem listu spominjamo tudi društva „Abstinent“, ki tiho — a vstrajno deluje v dobrobit ljudstvu. V ta namen se prirejajo redni sestanki v predavanju. — Eno izmed takih predavanj se je vršilo nedavno pod gorenjim naslovom. — Predavatelj je podal o občini z ozirom na protialkoholno gibanje več misli, izmed katerih posnamemo v sledečem glavne momente. —

Pred vsem je dejal, da mora občino dokaj zanimati, da se pijančevanje, zlasti pa žganjepitje, čimbolj omeji. Gotovo je, da bode tem manj bolniških troškov, odgonov, povračil podpor itd., čim manj bo alkohola in pijančevanja. — Nastane pa vprašanje, če ima občina moč, da more v tem oziru kaj storiti?

Na vsak način. Kajti § 27 občinskega reda ji nalaga celo dolžnost, da mora skrbeti za javno varstvo in varnost, dalje za zdravstvo, varnost oseb in imovine. — Kdaj se bolj greši proti javni varnosti, proti telesni varnosti itd., kakor v pijanosti? — Kaj škoduje bolj zdravju — ne samo dotični osebi, ampak celi generaciji, — kakor pijančevanje? Sem spada zlasti tudi, da občina strogo pazi na to, da otroci ne zahajajo v krčme in na plesišča. Zlasti naj se šolskim otrokom pri izletih ne daje alkoholnih pijač. Prirejanje plesov naj se dovoljuje le proti visokim pristojbinam. Lepakov, ki priporočajo in hvalijo alkoholne pijače, naj občine sploh ne dovolijo nalepljati. — Strogo naj se pazi na to, da se bodo zapirale krčme, zlasti žganjetoči ob določeni policijski uri in posebno ondi, kjer se toči žganje, omeji izdajanje licenc.

Krčme in žganjetoči naj ne bodo nikdar skupaj v istem prostoru s prodajalno jestvin ali pa tobakarno. V vinorodnih krajih naj županstva

strogo gledajo na to, da dobe dovoljenje za točenje lastnega vinskega pridelka (za osmice) res le opravičenci in za svoj pridelek, da se ne bode tuje brozge, kupljene od raznih vinskih trgovcev, prodajalo na sejmah in cerkvenih shodih kot domač pridelek.

Revežem in potnikom naj se daje podpora le v hrani, obleki in prenočišču, ne pa v denarju ker marsikaka denarna podpora gre po grlu. V večjih krajih naj bi tudi zasebniki beračem ne dajali denarja, ampak znanke, s kakoršnimi dobivajo potem v ljudskih kuhinjah mleko, kavo, čaj in druga cenena jedila. (Večje občine naj bi gledale na to, da se vsaj po večjih krajih, kakor v mestih na deželi, ustanove ljudske kuhinje). — Neobhodno potrebna so v večjih mestih ogrevališča, javne sobe za ubožce.

Splošna socialna skrb je najboljše sredstvo proti kugi alkoholizma.

Vse kar je tu navedeno se več ali manj da izvršiti ter je v moči županstev. Občinski odbor pa lahko tudi mnogo stori proti alkoholu pri podajanju mnenj glede podeljevanja koncesij za krčme in žganjetoče. Splošno načelo bodi: nobene nove koncesije več, zlasti pa za žganjetoče! — Izvršuje naj se pri obstoječih strogo nadzorstvo in prestopki kaznujejo; če pa to ne pomaga, mora poseči vmes obrtna oblast in odvzeti koncesijo. Občinske naklade na žganje naj občinski odbor določi kolikor mogoče visoko! — (To smo mi v korist občin tudi večkrat povdarjali). — Uspešno delovanje občine proti alkoholu pa je mogoče le, ako občinski odbor ni po večini sestavljen iz krčmarjev, dacarjev in od njih odvisnih mož. Velika napaka je tudi, če se nahaja občinski urad v gostilni.

Na Nemškem se nabajajo reformne gostilne v zvezi z občinskimi domovi. Predavatelj je koncem svojega govora stavil predlog, naj deželni odbor vpliva na to, da se občinski uradi premeste iz krčem. — (To kar smo tudi mi že povdarjali). — Vsaka gostilna pa bodi oskrbljena vedno z jedmi, tudi z mlekom in točijo naj se povsod, zlasti v bližini mest brezalkoholne pijače. — Posebno pa naj dobi občina večji upliv pri podeljevanju oziroma odrekanju krčmarskih koncesij.

To so ob kratkem glavne misli, ki jih je izrazil predavatelj in s katerimi se mi docela strinjamo. Vsi smo edini v tem, da se mora nekaj korenitega ukreniti, v prvi vrsti proti žganjarski kugi. In kdo je tukaj bolj prizadet v vsakem oziru kot ravno občinski uradi. Marsikak izdatek v bolnišnicah, norišnicah itd. bo prihranjen, če se ravnaajo občine po teh navodilih, z nakladami na žganje pa se otvori nov koristen vir dohodkov.

Vprašanja in odgovori.

28. Obč. Sv. K. p. S.

Vprašanje:

Na tukajšnje županstvo prihaja že več let list »Polizeiblatt für Krain«, za katerega pa je treba plačati letno 3 krone, a nima za občino nikakega pomena, zlasti ker je tiskan v nemščini.

Kaj je z listom storiti?

Odgovor:

V zakonu (zlasti ne občinskem) ne najdemo nikjer določbe, da bi se moral sprejeti in plačevati — najmanj še nemški »Polizeiblatt«. — To je pač ena izmed onih uvedb političnih oblastev, ki si laste vso ingerenco nad občinami. — Če nočete prejemati tega lista, ki nima za vas, kakor sami pravite, nobenega pomena, vas k temu tudi nikdo ne more siliti. — Na vsak način pa bi opravičeno morali zahtevati, da se vam pošilja list v slovenskem jeziku če bi vas politične oblasti na podlagi kake naredbe vendarle silile, da list dobivate. —

Nam pa kaka tozadevna naredba, ki bi morala biti sicer le administrativna, ni znana. —

29. Županstvo obč. C. p. V.

Vprašanje:

Naša občina bi rada dobila posojilo 10.000 K proti amortizaciji na dobo 25 let. Kje bi se dobil denar po najnižjih obrestih? —

Odgovor:

Na to vprašanje decedirano odgovoriti, ni povsem lahko in mi z ozirom na raznovrstne zavode slovenske ne moremo drugega, kot svetovati vam, da se obrnete naravnost na dotični denarni zavod, ki se vam zdi, da se bode najlažje z njim pogajali. V Ljubljani n. pr. imate »Ljudsko posojilnico«, »Mestno hranilnico«, »Kmečko posojilnico« i. t. d. — Amortizacija in pa visokost obrestovanja je pač tudi stvar dogovora. —

30. G. D. I. v S. p. P.

Vprašanje:

Tu biva spriden mladenič, ki s svojim poukom glede spolnega občevarja daje pohujšanje ljudem. — Kako to zabraniti oziroma ga kaznovati? — Ali je to sploh kaznjivo? Ali naj se ga naznani orožnikom ali glavarstvu?

Odgovor:

Vsako dejanje je kaznjivo, ki pride v nasprotje z določbami нравstvene police. — Ker je pa župan načelnik te нравstvene policije, je njegova oziroma dolžnost županstva v prvi vrsti storiti korake, da prepreči nadaljno pohujšanje. — Ker pa niste navedli konkretnih slučajev, nam je v tem slučaju težko pozitivno več odgovoriti. Kakor hitro stori dotičnik s svojimi sredstvi kak čin, ki tvori pregrešek proti javni moralii, zadene ga kazensko zasledovanje. — Čudno je, da orožništvo o tem ničesar ne ve, ki bi lahko iz lastne inicijative poročalo politični oblasti, kar sicer tudi Vi lahko storite. — Če se izkaže kompetenca sodišča, odstopi glavarstvo itak zadevo sodnji.

Predvsem pa se gre za fakta, ki se dadó dokazati. — Opozarjamo Vas tudi še na § 27., točko 7 »Občinskega zakona«.

31. Obč. or. Or. V. Št.

Vprašanje:

Obč. Or. V. namerava napraviti vodovod, ker je voda v vodnjakih slaba; 800 m daleč in 21 m višje pa je stalen izvirek, katerega nam lastnik rad brezplačno prepusti. — Pri onem izvirku pa jemljejo 4 posestniki vodo. Napraviti nameravamo rezervoar (nabiralnik) s sesalnico, da bodo mogli s to še vedno dobivati vodo. — Prosim torej pojasnila: Ali nam morejo dotični štirje zabraniti, da bi se cev odstranila in napravila sesalka? In če

bi nam branili napraviti rezervoar, ali jih more prisiliti politična oblast, da ne bodo nasprotovali. Pripomnimo, da je voda za vas z 600 ljudmi neobhodno potrebna.

O d g o v o r :

Naše mnenje je sledeče: dognati je treba če si dotični 4 posestniki niso pridobili kakih vknjiženih servitutnih pravic, kar pa bržkone ne bo, — da bi imeli namreč pravico priposestovanja, — V tem slučaju bo njihov upor brezuspešen, ker se jim itak ne zgodi nikaka krivica, saj bodo vodo še nadalje dobivali. — Vsekakor se obrnite na okrajno glavarstvo in poročajte obenem tudi deželnemu odboru. Dotični štirje pa, če morda ne vložijo niti ugovora, izgube itak svoje domnevane pravice. Merodajna pa bode tudi izjava lastnika, ki prepušča izvir rek brez odškodnine.

32. G o s p o d J. K. v Ž.

V p r a š a n j e :

Ali smem kot službodajalec brez vsega drugega povoda pregledati kar naravnost lastnino svojega posla, če ga imam opravičeno na sumu, da mi je kaj izmaknil?

O d g o v o r :

Pri tem se ozirajte na § 14 poselskega reda z dne 22. januarja 1877, ki pravi: »Brez vednosti in dovoljenja službodajalca ne sme posel hraniti svoje obleke in svojega perila, sploh svoje lastnine, izven hiše, pri kateri služi. —

Pustiti mora dobrovoljno, da gospodar (ali gospodinja) pregledata njegove skrinje, kovčeg ali druge shrambe, ne da bi ta navedel vzrok in pa v njegovi navzočnosti ter v navzočnosti še ene nepristranske priče.« —

33. Ž u p a n s t v o M.

V p r a š a n j e :

Ali je res, da se tudi oni gozdi, ki so zasebna last, brez oblastvenega dovoljenja ne smejo spremeniti v polja? —

O d g o v o r :

Na to vprašanje Vam navajamo tukaj § 2 gozdnega zakona, ki se glasi: »Pri občinskih in zasebnih gozdih sme izdati tako dovoljenje okrajno glavarstvo, ki pa mora v tem zaslišati popred posestnike same — poleg onih, ki imajo kake pravne zahteve na dotični gozd; potem še le odloči, če se izda dovoljenje iz javnih ozirov ali ne. — Če se pri dotični obravnavi od drugih oseb stavijo zasebnopravni ugovori, mora okrajno glavarstvo nakazati dotičnega posestnika gozda, ki prosi za dovoljenje, na rednega civilnega sodnika v svrhu pridobitve pravic proti drugim. Dokler se ne doseže glede tega odločitev, se ne sme izvršiti nobena izprememba, ki bi kvarila stanje gozda. —

Samolastna uporaba gozdnega zveta v druge namene, kaznuje se z denarno globo 2 do 10 kron za vsacih 60 a.

Dotični gozdni deli pa se morajo po potrebi tekom primerne dobe zopet pogozditi, po izreku izvedencev. Če se pogozdovanje ne izvrši tekom določene dobe, nastopiti mora opetovano denarna globa.«

34. Ž u p a n s t v o I. n a G.

V p r a š a n j e :

Ali se mora prositi stavbenega dovoljenja, če se hoče predelati ali popraviti klet?

O d g o v o r :

Da! — Po stavbenem redu spadajo vse predelave, pri- ali prezidave, torej tudi pri kletih med one, za katere je treba posebnega stavbenega dovoljenja. — Kleti so ponavadi pod hišnimi poslopji, kjer biva družina, torej za njeno življenje neposredna nevarnost, če se greši proti stavbenemu redu.

35. Ž u p a n s t v o I. n a G.

V p r a š a n j e :

Ali je zidarski mojster ali stavbeni mojster na deželi upravičen izvrševati tesarska dela, graditi vodnjake itd. sam, ne da bi zato rabil tesarskega mojstra ali izdelovalca vodnjakov, oziroma ali sme dela posebej oddati?

O d g o v o r :

Da, če se ne gre za kak določen kraj, kjer velja izjema; o tem pa mora dati pojasnilo pristojno okrajno glavarstvo.

Mizarska, ključavničarska, steklarska, pleskarska in kleparska dela pa se morajo na vsak način oddati dotičnim obrtnikom.

Vojni zakon.

(Dalje.)

§ 24.

Domačinom, ki dokažejo, da imajo predizobrazbo, kakoršno določajo sledeči § 25, 26, 27, 28 in 29, prizna se ob mirnem času ugodnost le enoletne prezenčne službe. —

Izključen pa je od te ugodnosti oni, ki je bil vsled kakega hudodelstva, ali pa pregreška storjenega iz dobičkaželjnosti ali prestopka, ali pa radi pregreška storjenega z žaljenjem javne pravosti — pravomočno kaznovan. —

Po končani enoletni prezenčni službi predstavijo se pa le oni v rezervo, ki so ugodili še nadaljnim v navedenih paragrafih stavljenim zahtevam. —

Enoletno prezenčno službo je mogoče opraviti bodisi v vojaškem stanu, ali kot medicincev, farmacevt (lekarnar) ali pa kot veterinar (živinozdravnik). —

§ 25.

Ugodnost enoletne prezenčne službe v vojaškem stanu stalne armade in deželne brambe dozežejo brez ozira na to, če so bili potrjeni prostovoljno ali potom glavnih — ali pa opravičenih naknadnih naborov, — vsi oni domačini, kateri a) so najkasneje 1. marca onega leta, v katerem se izvrši njihov nabor, z v spemom dovršili kako javno ali pa s pravico javnosti ustanovljeno tuzemsko višjo gimnazijo, realko, ali drug zavod enake veljave; b) vsi oni, ki so bili 1. marca onega leta, za katero se vrši njihov nabor, v zadnjem letniku kake osemrazredne *) javne ali s pravico javnosti ustanovljene srednje šole tuzemstva in če so ta letnik najkasneje do 1. oktobra dotičnega leta z uspehom dovršili; c) oni, ki so do 1. marca onega leta, v katerem izpolnijo 21. leto starosti, naredili s povoljnim uspehom izpit pred za to določeno mešano komisijo. —

(Kakor smo čitali v poročilih iz domobranskega odseka, se nameravajo ti takozvani „inteligentni izpiti“ odpraviti. — Op. pis.)

*) realke, ki imajo po sedem razredov so tu izvzete! —

Kteri javni učni zavodi in oni s pravico javnosti tu- in inozemstva naj se smatrajo enakovrednim s tuzemskimi višjimi gimnazijami in višjimi realkami, dalje na kak način naj se dokaže znanstvena usposobljenost za enoletno prezenčno službo pred mešano komisijo, določa minister za deželno brambo sporazumno z dotičnim strokovnim ministrom in z dovoljenjem vojnega ministra.

Pravica do ugodnosti enoletne prezenčne službe, pridobljena s tem, da so se izpolnili vsi preje navedeni pogoji, pa ni vezana na določen čas glede asentiranja, ampak ostane pridržana tudi za sledeče starostne razrede, če se ta pravica priglasí najkasneje pri glavnem naboru, na ktereга mora priti dotičnik. —

Kdor pa to priglašenje opusti, izgubi za dotični nabor pravico do ugodnosti.

Oni enoletni prostovoljci, ki so bili potrjeni pri naboru in odpadejo po uspehu rekrutne repartitije (razdelitve), oziroma kontingentnega obračuna na podlagi starostnega razreda in žrebove vrste v deželno brambo, pridele se deželni brambi ter morajo svojo enoletno prezenčno službo ondi odslužiti. — Oni enoletni prostovoljci pa, ki odpadejo vsled svoje žrebove vrste — v nadomestno rezervo, odslužiti morajo enoletno prezenčno službo bodisi v stalni armadi bodisi pri deželni brambi, kakor so oddeljeni. — Če ne dobi deželna bramba 10 odstotkov vseh dotično naborno leto potrjenih enoletnih prostovoljcev, pokriti se mora primanjkljaj — če smatra to domobranski minister kot potrebno — s takimi enoletnimi prostovoljci, ki so po žrebovi vrsti oddeljeni k stalni armadi, a se oglase za pridelitev k deželni brambi. Če pa dobi deželna bramba po starostnem razredu in žrebovi vrsti več nego 10 odstotkov enoletnih prostovoljcev, potrjenih dotično naborno leto, potem se zaračuní prebitok v dobro stalni armadi v naslednjem letu. —

Enoletnim prostovoljcem je mogoče izvoliti si vojno krđelo, onim pa, ki nadaljujejo svoje študije na višjih učnih zavodih, tudi leto enoletne prezenčne službe; nedopusten pa je odlog prezenčne službe preko 1. oktobra onega leta, v katerem izpolnijo 24. leto svoje starosti. —

Enoletno prezenčno službo se mora praviloma odslužiti na lastne troške; — v tem je — razven obleke, vojne oprave in hrane iz lastnih sredstev — pri konjici združeno tudi nabavljenje in vzdrževanje lastnega konja. —

Ti enoletni prostovoljci, če imajo na laštne troške stanovanja, — se ne smejo nastaniti v vojašnicah, razven če ne zahtevajo izjem posebni vojaški razlogi z ozirom na službo, izobrazbo ali disciplino. — Če njihovo vojno krđelo premeni svoje stališče, dovoliti se sme tem enoletnim prostovoljcem ob mirnem času, v kolikor dopuščajo službene razmere in pa upoštevaje osebne

oziravredne razmere, da nadaljujejo prezenčno službo v dosedanji garniziji, če je ondi tudi sicer njihovo stalno bivališče in če se ondi nahaja vojno krđelo enake vrste.

Ubožnejši enoletni prostovoljci, ki so poleg dobrega zadržanja v nramnosti dosegli tudi znanstveno sposobnost bodisi s spričevali z odliko ali maturitetnimi (zrelostnimi, končnimi) spričevali kake tuzemske srednje šole — ter obenem dokažejo, da niso v stanu preskrbeti si niti onega zneska, ki je neobhodno potreben za vzdrževanje tekom enoletne prezenčne službe, (— ta znesek se od časa do časa določi naredbenim potom, —) odslužiti morejo izjemoma prezenčno službo tudi na državna troške. — Ti enoletni prostovoljci se na državne troške opravijo, oborože, hranijo in nastanijo, vendar pa se ne smejo oddeliti h kavaleriji (konjenici). —

Enoletna aktivna službena doba posveti se izključno le vojaški izobrazbi. — Koncem prezenčnega službenega leta dokazati morajo enoletni prostovoljci sposobnost za imenovanje rezervnim častnikom — oziroma neaktivnim domobranskim častnikom in sicer v teoretičnem in praktičnem oziru na ta način, da naredo poseben izpit. — Merilo zahtev, ki se stavijo pri tem izpitu in način, po katerem se mora postopati, določa se s posebnimi predpisi, ki jih sankecionira Njegovo Veličanstvo. —

Oni enoletni prostovoljci, ki po končanem službenem letu naredo tozadevni izpit, in ki ustrezajo tudi drugim zahtevam, ki so potrebne v dosego častniškega čina, — imennejo se po potrebi z ozirom na organizacijo rezervnim častnikom ali neaktivnim častnikom deželne brambe, in če je potrebščina pokrita, rezervnim kadetom. —

Oni enoletni prostovoljci, ki ne naredo tega izpita, morajo služiti drugo leto pri pododdelku svojega krđela, vendar pa jim je na prosto voljo, odslužiti tudi to leto na lastne troške s popred omenjeno ugodnostjo, da smejo stanovati zunaj vojašnice. —

Dovoliti se jim sme tudi, da se udeležujejo teoretičnega pouka enoletnih prostovoljcev tam, kjer se vrši, toda pod pogojem, da so sicer spoznani vrednim in pa da vsled tega ne trpi služba. Tozadevna poblížna določila uredi naj se naredbenim potom. Po preteku drugega prezenčnega leta mogoče je ponavljati izpit, a izvrši se potem brez ozira na uspeh tega izpita, premeščenje v rezervo (neaktivno deželno brambo). —

Službena doba onih enoletnih prostovoljcev, ki so potrjeni predno prestopijo v starost, ko jih doleti naborna dolžnost — šteje, če nastopijo enoletno prezenčno službo najkasneje v onem letu, v katerem dopolnijo 20. leto starosti — od prvega oktobra nabornega leta, sicer pa od 1. oktobra onega leta, v katerem izpolnijo 21. leto starosti. —

Izgubi pa ugodnost enoletne prezenčne službe oni, kdor je bil — bodisi pred nastopom enoletne prezenčne službe ali pa po nastopu — pravomočno obsojen vsled kakega v § 24, drugi odstavek navedenega kaznjivega dejanja. —

V tem slučaju se všteje že odslužena prezenčna doba v službeno dolžnost linije (= triletno službeno dobo), oziroma v navadno šteto službeno dobo pri deželni brambi. —

Izguba ugodnosti enoletne prezenčne službe razglasi se na podlagi kazenskosodne razzodbe po ministru za deželno brambo, oziroma sporazumno z državnim (skupnim) vojnim ministrom. (Dalje.)

Dopisi.

Občina, izvršilni organ državnega zakona.

V občinskih uradih mora biti do dobra znano, da se je z določbami člena XIX. državnega osnovnega zakona iz leta 1867. drž. zak. št. 142 potrdila slovenskemu jeziku in narodu popolna ravnopravnost v šoli, uradih in javnem življenju.

Naslov tega zakona, namreč besedilo: „... „o občinih pravicah državljanov za kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru,“ dokazuje neovrgljivo, da se ta zakon nanaša samo na državljanе t. j. občane, ne pa morebiti tudi na državne in deželne urade.

Dokler se naša županstva niso zavedala pravnega pomena tega besedila, so si vsi državni in deželni uradi v svojem ponemčujočem namenu lastili moč, da velja ta zakon tudi za nje, da so torej tudi oni upravičeni zahtevati od podrejenih občin, naj se njihove nemške vloge rešujejo, četudi v slovenskem jeziku, nikakor pa se ne smejo zavračati in občina baje da nima pravice, od njih zahtevati slovenskih dopisov, kajti določba, da so vsi v deželi navadni jeziki ravnopravni, daje tudi njim pravico, zahtevati od županstev, naj jim nemške vloge ravno tako rešujejo kakor slovenske. Ker so državne oblasti županom povrh te razlage zažugale tudi z visoko globo, ako ne bodo nemške vloge n. pr. v 8 dneh rešili in dasi je župan, če ne razume nemškega dopisa, baje po njihovem mnenju dolžan oskrbeti prevod, so se župani navadno vdajali birokratskemu pritisku. Tako je ležala pravica našega jezika teptana na tleh.

Na Štajerskem se je občina Kokarje odločno uprla takemu nesmiselnemu tolmačenju člena XIX. imenovanega državnega zakona ter uvedla v svojem uradu sledeče ravnanje.

1.) Vsak nemški dopis državnih oziroma deželnih uradov sprejme ter ga zabeleži v opravični zapisnik.

2. Nemški dopis se vrne dotičnemu uradu z opombo: »Nazaj z zahtevo, naj se določje ob-

čini v smislu člena XIX. državnega osnovnega zakona dopis v slovenskem jeziku, dasi ga more podpisani župan kot odgovoren načelnik občine osebno prečitati.« —

3. Na to zahtevo dobi občina ukaz, ki obsega prej omenjeno nesmiselno tolmačenje in žuganje z globo. —

4. Proti temu ukazu in žuganju z globo vložil občina priziv na c. kr. namestništvo. — V svojem prizivu obrazloži občina, da se člena XIX. imenovanega zakona ne morejo niti deželni niti državni uradi posluževati; kajti omenjeni zakon je bil izdan za državljanе, ne pa tudi za deželne in državne urade. Ti nimajo nasproti občini v jeziku oziru nobenih pravic, temveč le dolžnosti, da ji dopisujejo v njenem jeziku. Ako bi državni in deželni uradi imeli nasproti občini kaj jezikovih pravic, tedaj bi n. pr. smeli oni na Štajerskem dopisovati nemškim občinam v slovenskem jeziku, kar bi ustvarilo babilonsko zmešnjavo.

5. Namestnija navadno prizive zavrne, na kar se pošljejo na pristojno ministerstvo na Dunaj v razzodbo. Tu puste prizive ležati več let, kar dokazuje, da je zakon na strani občine, sicer bi prizive takoj zavrnil.

Občina Kokarje že par let ne zapisuje, v kazenski imenik samonemških »Strafkarte« c. kr. državnega pravdnštva. Ona jih sicer zbira, ob koncu leta pa jih vse vrne državnemu pravdnštvu v Celje, na kar se začne tu opisana procedura, konečno ostanejo shranjene pri pravosodnem ministerstvu.

Ravno tem načinom postopa z nemško pisanimi »Izvlački« zapisnika deželne bolnišnice v Celju, Občina namreč zahteva, da se dvojezična tiskovina v bolnišnici spiše v slovenskem jeziku. Tam nečejo ustreči. Dobro! Vsi spisi pridejo konečno v ministerstvo za notranje zadeve, kjer zaspé. Zaman je vsa urgenca političnih oblasti na občino; ta namreč odgovori, da se je spis odpisal na ministerstvo, kadar dospe od tam razzodba, se bode zadeva rešila. Ker ministerstvo ničesar ne razzodi, ne dobi bolnišnica od dežele plačila. Ako bi vse občine tako ravnale, bi kmalu prekljuvale trmoglavost nemških uradnikov.

Tako je postala občina najizdatnejša zagovornica in izvršilni organ narodovih pravic, ne da bi ji politične oblasti mogle do živoga. —

Sposoben občinski tajnik. — Bivši doslužen vojak in certifikatist z malo pokojnino, išče primerne službe kot občinski tajnik. — Vešč je obeh jezikov in ima tudi srednješolske študije ter je sposoben za vsa pisarniška dela. — Če bi ktera občina reflektirala na sposobnega tajnika, naj se obrne na naše uredništvo.

Kupi se celoten prvi letnik »Občinske Uprave«, eventuelno tudi posamezne številke. — Prosimo obvestila na uredništvo »Občinske Uprave«.